

УДК 578.5/.28:575.856.[543.054:543.635.28]

Коцюмбас І.Я., Левицький Т.Р., Назар Б.І., Кушнір Г.В.

Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок, м. Львів

Сухорська О.П. ©

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнології імені С.З.Гжицького

ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО МОНІТОРИНГУ КОРМІВ В УКРАЇНІ ЗА ВМІСТОМ ГМО

У статті наведено основні методичні підходи та критерії щодо розроблення та впровадження в Україні Державного моніторингу кормів за вмістом ГМО, враховуючи вимоги до відбору зразків, критерії щодо встановлення періодичності відбору зразків, аналізу ризик, вимоги до випробувальних лабораторій.

Ключові слова: моніторинг, корми, кормові добавки, премікси, відбір зразків, генетично модифіковані організми,

Відповідно до Закону України “Про ветеринарну медицину”, моніторинг - система та процедура спостережень за ветеринарно-санітарним станом об'єктів ветеринарно-санітарного контролю та нагляду.

У Статті 78. Програма моніторингу кормів, кормових добавок та преміксів зазначено:

1. Усі корми, кормові добавки та премікси, що перебувають в обігу в Україні, підлягають контролю відповідно до державної програми моніторингу та спостереження, що розроблена і діє на засадах оцінки ризику та здійснюється державною службою ветеринарної медицини з метою моніторингу придатності та дотримання відповідних технічних регламентів.

Виходячи із завдань, поставлених законодавством, одним з механізмів реалізації концептуальних засад державної політики у сфері безпечності ГМО джерел кормів є розробка та впровадження плану Державного моніторингу кормів, кормових добавок, преміксів за вмістом ГМО. Розробку та впровадження плану Державного моніторингу кормів за вмістом ГМО було покладено на ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок.

При розробці плану враховувалися вимоги статті 78 Закону України «Про ветеринарну медицину», а також, викладені у директиві Ради Європи 95/53 від 25.11.1995 р., розпорядженні ЄС 882/2004 «Про офіційний контроль для гарантування відповідності кормів вимогам законодавства, санітарії та благополуччя тварин».

Основними критеріями які застосовувалися при формуванні плану Державного моніторингу кормів за вмістом ГМО відповідно до розпорядження ЄС № 882/2004 були:

- попередження, недопущення або зниження до мінімально можливого рівню ризиків для безпеки людей і тварин, пов'язаних з кормами безпосередньо або через навколишнє середовище, або підприємствами з переробки, виготовлення кормів, використанням кормів, будь-яким процесом, матеріалом, субстанцією, діяльністю або операцією, що може впливати на безпеку корму, здоров'я тварини або благополуччя тварин;

- відповідність процедури проведення моніторингу контролю кормів на всіх етапах виробництва, переробки, реалізації та використання кормів вимогам діючого законодавства;

- наявність відповідних акредитованих випробувальних лабораторій, а також наявність кваліфікованого персоналу для чіткого і ефективного проведення лабораторного контролю;

- наявність у лабораторіях відповідного обладнання та устаткування для проведення лабораторних випробувань кормів;

- наявність системи оповіщення та плану дій у випадку виявлення невідповідних, неякісних та небезпечних кормів;

- зобов'язання суб'єктів господарювання, що виробляють, переробляють, зберігають, реалізують, використовують корми, надавати допомогу співробітникам компетентного органу у виконанні їх завдань щодо контролю безпечності та якості кормів.

Відбір зразків для досліджень є важливим етапом проведення моніторингу, від якого залежить вся подальша ефективність проведеної роботи. Виходячи з цього, нами було встановлено загальні принципи та порядок відбору зразків для досліджень. Посадовими особами, які здійснюють відбір зразків для проведення моніторингу в рамках державного ветеринарно-санітарного контролю є державні інспектори ветеринарної медицини. Відбір зразків проводиться відповідно до «Порядку відбору зразків продукції тваринного, рослинного і біотехнологічного походження для проведення досліджень», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2002 р. № 833, та згідно з ДСТУ ISO 6497:2005 Корми для тварин. Методи відбирання проб.

Після кожного відбору зразків оформляється Акт відбору зразків, який дозволяє однозначно ідентифікувати кожну контрольовану партію. Лабораторні зразки, відібрані від кожної партії, потрібно відразу відправити в акредитовану лабораторію, уповноважену Державною та фітосанітарною службою на проведення досліджень з необхідними супроводжуючими документами. Один лабораторний зразок зберігається в архіві установи, що відібрала зразок для проведення відповідних досліджень.

При встановленні періодичності відбору зразків у виробників кормів для моніторингових досліджень враховували наступні критерії: аналіз ризику; обсяг виробництва; результати офіційного контролю за вмістом ГМО в останні роки;

підсумки державного моніторингу кормів за вмістом ГМО за попередні роки; впровадження на підприємстві систем внутрішнього контролю та систем якості; характер використовуваної сировини, кормових добавок, компетентність персоналу, зайнятого у виробництві, кількість скарг та рекламаций, результати їх розслідування, об'єм обігу кормів.

Важливим етапом при проведенні державного моніторингу кормів за вмістом ГМО є аналіз ризику. Аналіз ризику є необхідною умовою проведення дій, які гарантують вилучення з обігу кормів, що містять незареєстровані ГМО, які становлять загрозу для здоров'я і життя людей і тварин. Аналіз ризику – процес, що складається з трьох взаємозв'язаних елементів: оцінка ризику, керування ризиком і інформація про ризик. Оцінка ризику – процес, що складається з чотирьох етапів: ідентифікація загроз (наявність незареєстрованих ГМО), характеристика небезпеки (ідентифікація ГМО, його вміст у кормі), оцінка виникнення (встановлення джерел надходження у корми, ідентифікація сировини яка містить ГМО, встановлення походження ГМО тощо) і характеристика ризику (встановлення небезпек, які становить незареєстроване ГМО джерело для тварин, людей, навколишнього природного середовища).

Керування ризиком – процес, що полягає у впровадженні політики та дій для порозуміння із зацікавленими сторонами, вибору способів попередження і контролю ризику, зменшення ризику попадання незареєстрованих ГМО у корми до мінімального можливого рівня. В цьому процесі повинні брати участь всі заінтересовані сторони залежно від адміністративного рівня, на якому проводиться аналіз ризику: головні державні ветеринарні інспектори районів, областей, Головний держветінспектор України, компетентні органи місцевої влади, зацікавлені суб'єкти господарювання, інші контрольні служби. Інформація про ризик означає обмін інформацією під час процесу аналізу ризику і стосується загроз, чинників, пов'язаних з ризиком і попередженням ризику поширення незареєстрованих ГМО джерел кормів.

Власне здійснення аналізу ризику на кожному етапі харчового ланцюга (в т.ч. виробництво кормів, застосування кормів) дає можливість ідентифікувати загрози, розробити способи їх усунення або зменшення до прийняттого мінімуму.

В результаті проведених аналізів та консультацій встановлюється план та спосіб дій у конкретному випадку.

Випробувальна лабораторія, яка проводить дослідження повинна, бути акредитована відповідно до вимог ДСТУ ІСО 17025 на компетентність, мати у наявності відповідне обладнання та устаткування для проведення лабораторних випробувань на вміст ГМО, володіти методами якісного визначення, ідентифікації та кількісного визначення ГМО – джерел кормів.

На основі проведеної роботи було розроблено та затверджено Наказом Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України від 16.01.2013 р. № 16 План Державного моніторингу кормів, продуктів рослинного походження, кормових добавок, преміксів за вмістом ГМО на 2013 р. План охоплює всі області України. Виконання плану покладено на Державний

науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок.

Всього на 2013 рік заплановано проведення досліджень 499 зразків, в тому числі комбікорми для птиці - 109, комбікорми для свиней - 100, комбікорми для ВРХ -66, комбікорми для інших видів тварин – 32, премікси, БВМД, кормові добавки – 72, кормові матеріали – 120.

Висновки.

Впровадження моніторингу ГМО у кормах дозволить забезпечити поінформованість, а в подальшому забезпечення охорони здоров'я людини, тварин і навколишнього природного середовища, створить умови для безпечного практичного використання ГМО в господарських цілях, попередить неконтрольоване використання ГМО-джерел кормів.

Література

1. Закон України «Про ветеринарну медицину».
2. Регламент ЄС 882/2004 «Про офіційний контроль для гарантування відповідності кормів вимогам законодавства, санітарії та благополуччя тварин».
3. ДСТУ ISO 6497:2005 Корми для тварин. Методи відбирання проб.
4. Директива Ради (ЄС) №95/53 від 25 вересня 1995 р. що закріплює принципи організації офіційних інспекцій у сфері харчування тварин, останні зміни до якої були внесені Директивою 2001/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 липня 2001 року (Official Journal L 265, 08.11.1995 p.17).

Summary

The main technical approaches and criterion for development and introduction of State monitoring of feeds in order to content of GMO are expounded in the article. Offered methods consider basic requirements for sampling, criterion for sampling periodicity, risk analysis and requirements for testing laboratories.

Рецензент – д.с.-г.н., професор Козенко О.В.